

Med udeleženci so bili tudi predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije, JLA, narodni heroji in komandanti brigad.

V NEDRJU MOKRCA

Slavili Šerčerjevci

V Jepem sobotnem jutru so 11. septembra oživele poti in stezice na Mokrcu. Spokojno tišino mokrškega gozda je predramil spomin, živ 40 let. Na ravnici ob starem a obnovljenem partizanskem taborišču so se zbrali borci II. SNOUB Ljube Šerčerja, da počastijo 40-letnico ustanovitve svoje brigade. Bilo jih je veliko, prišli so iz domala slehernega konca naše ožje domovine.

Tako toplo in prisrčno kot tisto jesen 1942 leta, so jih tudi sedaj pozdravili domačini Golega, Škrilj, Zapotoka in okoliških vasi. Zbranim borcem in gostom, med katerimi so bili tudi Viktor Avbelj, Janez Vipotnik, narodni heroji in komandanti partizanskih brigad ter generali JLA, je iskreno dobrodošlico zaželel v imenu KS Golo - Zapotok Ludvik Golob. Ob tej priložnosti je obudil dogodke iz narodnoosvo-

bidilne borbe, prispevek teh krajev in njihovih ljudi v borbi za osvoboditev, še posebej pa poudaril hvaležnost krajanov pri pomoči, ki jo širša družbena skupnost namenja njihovemu hitrejšemu razvoju.

Prvi komandant brigade Ljubo Šerčer Bojan Polak-Stjenka pa je nato spregovoril borcem. »Ne pozabimo danes, ko slavimo ta visoki jubilej, da se je v naši brigadi borilo 2800 borcev in da jih je 530 žrtvovalo svoja življenja. Ne pozabimo na vse tiste ljudi in aktivnosti širom Notranjske, ki so skupaj z nami nudili odpor sovražniku in ob pomoči katerih je Šerčerjeva brigada kovala svoje junaške akcije... V nadaljevanju svojega govora je opozoril še na zaskrbljujočo situacijo v svetu in teror izraelske soldateske v Libanonu. Ob tem pa je še posebej poudaril tudi odločno podporo borcev pri razre-

Borci Šerčerjeve zbrani na prireditvenem prostoru.

ševanju sedanjih gospodarskih problemov, s katerimi se srečujemo in niso le rezultat gospodarske situacije v svetu. »Oživeti moramo vse tiste moralne etične vrline, ki so nam bile vzgled v NOB, ki so bile svojstvene, kajti le tako bomo obvladovali naloge, ki so pred nami.«

Za posebne zasluge pa je bilo podeljenih več zlatih plaket Šerčerjeve brigade. Prejeli so jih nekdanji komandanti in borci te brigade ter organizacije in družbenopolitične skupnosti, ki nadaljujejo tradicijo te legendarne udarne bri-

gade. Zlato plaketo so tako prejeli tudi Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik, Osnovna šola Ljubo Šerčer Ig, mladinska pohodka enota Ljubo Šerčer Turjak ter KS Golo - Zapotok. Predsednik odbora II. SNOUB Jože Jaklič-Dušan je zlato plaketo vročil tudi članom kolektiva Ilirija-Vedrog, ki so že v letošnjem maju sprejeli obvezo, da bodo v okviru ohranjanja tradicij NOB skrbeli in vzdrževali to brigadno taborišče na Mokrcu. Na samem zborovanju pa so pred borci podali tudi slovesno zaobljubo.

O tem naj zapišemo, da že vrsto let vojaki kasarne Ljuba Šerčer iz Postojne uspešno razvijajo tradicije slavne brigade o čemer so se lahko prepričali tudi vsi udeleženci proslave, saj so prav vojaki pomagali pripraviti prireditveni prostor, poskrbeli so za kulturni program, pa tudi partizanski golaž je bil iz njihovih kotlov.

Predsednik občinske skupščine Maks Klanšek pa je ob tej priložnosti vročil KS Milan Česnik in Ivanu Prebilu iz Podpeči priznanje republiškega sekretariata za LO.

Srečanje na Mokrcu torej ostaja za vse borce in udeležence novo doživetje in spomin na težko a zmagovito obdobje naše revolucije.

Bojan Polak-Stjenka: »Menjati moramo odnos do dela, do človeka, do kolektiva, do spekulacij...«

PRESERSKA MONOGRAFIJA

Kot vzgled vsem ostalim

Takrat, ko smo se v koordinacijskem odboru za zgodovino pri predsedstvu OK SZDL pričeli spopadati s prvimi viri in še nismo prav natančno vedeli kako naj se jih lotimo in obdelamo, so nam povedali, da so v Preserju pravi entuziasti, ki so baje obdelali že celotno krajevno skupnost in gradivo že čaka na objavo.

Nekoliko časa smo oklevali, končno pa smo se le odločili in jih poklicali. Prišla sta prav kmalu. Danilo Bajat in Stanko Petelin. Bili smo presenečeni saj je bil pred nami cel kup gradiva, v celoti obdelanega in povezanega v celoto, ki je ponazarjal krajevno skupnost Podpeč-Preserje med NOB.

Ko smo preiščevali kaj naj napišemo v Našo komunjo, da bomo bralcem vendarle lahko predstavili konkretno delo odbora za zgodovino po krajevnih skupnostih, smo se spomnili na Preserčane.

Zavrteli smo telefon in naprosili Danila Bajata, da nam nazorno prikaže in zaupa »recept«, po katerem jim je v sorazmerno kratkem času uspelo obdelati in zbrati tisto, kar je za razvoj neke KS izrednega pomena.

Takole nam je povedal: V Zvezi borcev NOV Podpeč-Preserje smo že dlje časa razmišljali, da bi se lotili te odgovorne naloge. Seveda je bil potreben konkreten pristop k delu, predvsem pa je bila važna metoda dela, tako da si delo čimbolje olajšamo in ga opravimo v kar se da kratkem času.

Najprej odbor

Ustanovili smo odbor za zgodovino, katerega so sestavljali naslednji člani: Andrej in Stanko Petelin, Danilo Bajat, Milena Kocjan, Jože Mravlje in Viktor Kirm. Viktor Kirm je doma pravzaprav iz Borovnice, veliko njegovih aktivnosti iz NOB pa se je navezovalo na Puntarja, zato je njegova pomoč toliko bolj dragocena. (Molek Jože - Puntar, predvojni komunist, glavni organizator NOB za borovniško preserski rajon in prvi komandant II. čete I. bataljona Ljubo Šerčer.)

Odbor je vodil Danilo Bajat. Delo smo si razdelili že takoj na začetku, predvsem smo si bili edini, naj bo to monografija, ki bo zajemala le KS Podpeč-Preserje, nujno pa se mora navezovati na Rakitno in borovniški predel, saj so bile takratne aktivnosti s temi kraji trdno povezane. Obenem smo smatrali, da mora biti metodologija dela popolnoma enaka tisti, ki velja v okviru knjižnice NOV in POS.

Razčlenjeno zbiranje podatkov

Andrej Petelin je bil zadolžen za pripravo statističnih podatkov. Opisal nam je predvojno razpoloženje kraja, strukturo prebivalstva, in podobno. Stanko Petelin je pregledal ves arhiv kolikor ga je seveda na vpogled. To je partizanski, domobranski, belogardistični, italijanski in arhiv centralnega komiteja. Pregledal je doslej vse objavljene članke in drugo gradivo, ki se nanaša na to območje. (povojno spominsko gradivo). Stanko Petelin je tudi pisec kronike.

Danilo Bajat je zbral vse podatke o udeležencih boja glede na njihovo aktivnost. Podobno delo je imela Milena Kocjan, ki je z Bajatom zelo tesno sodelovala. Skozi matične knjige in krstne liste je spremljala vse osebne podatke posameznikov kakor tudi internirancev kraja.

Viktor Kirm je obdelal borovniški konec. Predvsem Farškarjjo (ime kraja v katerega spadata vasi Breg in Pekel). Vse podatke o Puntarju in nastanku II. čete I. bataljona Ljubo Šerčer.

Jože Mravlje pa nam je zbral prav tako dragocene podatke s področja Podpeči in Jezera, saj je le-ta predel v času pred drugo svetovno vojno in med njo spadal pod tomišeljki rajon. Mravlje je v teh krajih živel, zato nam je o tem predelu zelo veliko povedal, še posebej pomena pa so podatki u ustanovitvi IV. čete I. bataljona Ljubo Šerčer, ki je nastala na tem predelu.

S tako precizno razdelitvijo dela in metodo, ki je zares primerna je uspelo odboru, da je podatke kaj hitro pričel zbirati. O tem koliko je bilo ob tem delu vloženih naporov ne bi govorili, to se vidi samo po sebi.

Odbor se je občasno sestajal. Ves zbrani material, ki so ga zbrali so razmnožili, tako da je bil v vpogled in nadaljnjo pomoč pri delu vsakemu članu odbora. Na teh posvetih je prišlo do izredno dragocenih izmenjav mnenj in usklajevanja, ki je monografiji sčasoma dala podobo kakršno ima sedaj.

Podoba pravimo? Res da je to gradivo, kakor smo že omenili, ki je vredno vse pohvale. Vsi podatki so točni, preverjeni, avtentični. Monografija bogati tudi veliko fotografskega gradiva in originalnih pisem, katere so borci pošiljali domov.

Monografija je v končni fazi obdelave. Odbor smatra, da je nujno da po en izvod dobi osnovna šola, krajevna skupnost, skratka vsi tisti forumi v KS, katerim bo s pridom služila. O tisku še ne razmišljajo, saj je povezan z velikimi sredstvi, katere pa naenkrat še ne morejo zagotoviti.

MOJCA ČERNE

IZ POROČILA DELOVANJA KO ZA ZGODOVINOPISJE

Ledina je zorana

Ni dolgo tega, kar smo v našem glasilu objavili članek z zvenečim naslovom »Sodelujte z nami«. Takrat je bil koordinacijski odbor za zgodovino prepričan, da se bo vendarle javil posameznik, ki nam bo v veliko pomoč pri našem delu.

Sedaj, po nekaj mesecih pa že imamo sestavljeno poročilo o našem delu. Takrat, predno smo ga pričeli sestavljati je bilo naše razpoloženje skeptično. Le kaj naj napišemo, smo se spraševali. Vse od začetka! V dobrem letu pa človek že lahko marsikaj naredi. Resda je vsak začetek težak. Pri popravljanju začetniških napak mimogrede zaidemo na drugo, ki je lahko še bolj usodna, pa vendarle, veljalo je poskusiti.

Kot rečeno, smo nazadnje zapisali, da orjemo ledino, tokrat lahko rečemo, da smo jo že zoraali.

Koordinacijski odbor za zgodovino pri P OK SZDL Ljubljana Vič-Rudnik je s svojim delom posegel v leto 1941, pa vse do leta 1945, do osvoboditve.

Kot osnovni smoter nam je razvozlati in nazorno rekonstruirati skelet OF, KPS, SKOJ, AFŽ in podobno na ozemlju današnje občine. Z ozirom na to, da je bilo delo med vojno vezano na ilegalno delo, je veliko dragocenih podatkov zgubljenih ali pa niso bili nikoli zabeleženi. Zato se pri delu srečujemo s številnimi težavami in nejasnostmi.

Da bi bilo delo učinkovitejše in čim preje opravljeno, smo se za metodo dela dogovorili že takoj na začetku katero bomo v nadaljevanju podrobno opisali.

Veliko podatkov o NOB v naši občini je že zapisanih ali kakorkoli obdelanih. Zato smo pričeli z bibliografijo in zbiranjem tistih prispevkov, v svoji obravnavi zajemajo naše viško področje. To pa je že eden od osnovnih pripomočkov pri pisanju zgodovine.

Bibliografija

Z vestnim in natančnim prebiranjem smo tako zasledili marsikater dragocen vir. Publikacijo, v kateri je bil vir objavljen smo zavedli pod zaporedno številko v bibliografiji, sam vir pa prefotokopirali, tako da je na razpolago vsem našim zunanjim sodelavcem.

Kartoteka

S kartotečno obdelavo podatkov poskušamo dobiti čim avtentičnejše podatke in preglednost virov, pozneje, pri pisanju zgodovine pa bo le - ta služila kot osnovni pripomoček.

Kartoteko smo razdelili na več enot. Tako smo ločili OF, KPS, SKOJ, AFŽ, SNP, tehnike in tiskarne, zveze in javke, kronološko, imensko in krajevno kartoteko, BE-GA, saniteta, šolstvo, kultura in podobno. Vsak vir pazljivo obdelamo in ga razmnožimo v tiskanih izvodih, kolikor problematike zajema vir.

S pomočjo kronološkega vira smo v celoti zapolnili leto 1942 in lahko govorimo, da smo dobili neko celovito sliko o NOB naše občine v tem letu.

Razgovor z borci aktivisti

Prav razgovori z borci aktivisti je težišče našega dela, kar bo seveda tudi v bodoče.

V zadnjem času smo opravili že precej razgovorov s tovariši, ki so nam v svojih izjavah podali veliko dragocenih podatkov. Le-ti se nam tako počasi odpirajo in zlivajo v celoto.

Revolucionarno gibanje v tovarnah

Lahko trdimo, da smo prvi v naši občini, ki smo se lotili raziskovanja revolucionarnega gibanja po tovarnah. To delo pa je še posebej oteženo saj skorajda ni več ohranjenih virov. V KO bi radi čimprej dobili skelet o delovanju KPS in Matičnih odborov OF po takratnih tovarnah naše občine. To so Tobačna tovarna, Mizarstvo Vič in stara Vidičeva tovarna (sedanja SCT - TOZD Opekarne) in Vinocet (sedaj TOZD HP Kolinska)

Znano je, da je v omenjenih tovarnah KP kakor tudi OF zelo močno deloval in s tem pridobila vrsto delovnih in sposobnih članov, ki so kasneje polnili vrste naših partizanskih enot. Še posebej pa je zanimivo delovanje v obdobju 1939-1941, ko se revolucionarno vrenje med delavstvom najbolj čuti.

Ko vse pogosteje navezuje stike z odbori za zgodovino po KS in aktivni zgodovinarjev po osnovnih šolah, saj so le tu tiste sredine, ki bodo k našemu raziskovanju najbolj pripomogle.

MOJCA ČERNE